

Nr 250.

Av herr **Velander m. fl.**, om åtgärder till skydd för svensk arbetskraft gentemot utländsk konkurrens.

År 1927 antogs en lag om utlännings rätt att här i riket vistas. Denna förlängdes 1932 på ytterligare fem år. I denna stadgas om utlännings inresa, att han skall vara försedd med pass eller annan legitimationshandling, varmed förstås s. k. nordiskt resekort. Danska, finska, isländska och norska medborgare, som resa över Öresund framför allt, äro befriade från att inneha legitimationshandling.

Enligt § 36 i KK 11 november 1927 gäller följande: Vid ankomsten till riket skall utlännning för polismyndigheten i inkomstorten meddela skriftlig uppgift enligt formulär, som fastställs av chefen för justitiedepartementet. Detta äger dock icke tillämpning på dansk, norsk eller isländsk undersåte.

Kontrollen ordnas på så sätt, att resanden får ifylla ett kort med sitt namn, födelseår, nationalitet o. s. v. Kortet förses med ett visst nummer, vilket även inskrives i passet som registreringsnummer. Vid utresan antecknas detta nummer av polismyndigheterna och meddelas till ett centralregister, varefter främlingen antecknas som utrest.

Detta förfarande är avsett att utgöra den *grundläggande* åtgärden för all kontroll av främlingstrafiken. Vid en genomgång av de siffror, som finnas i ovannämnda centralregister, finner man, att det från samtliga gränsstationer inrapporterats följande:

	1932	1933
Inresta	69,696	70,607
Utresta.....	51,679	54,240

Siffrorna visa, att genom kontrollen enligt § 36 man icke kunnat konstatera annat än att under 1932 cirka 18,000 personer samt 1933 cirka 16,000 eller sammanlagt över 34,000 personer icke lämnat landet. Av dessa äro *inga* undersåtar i de nordiska länderna.

Samtidigt med att svenskarna tidigare i stort antal utvandrat till utomeuropeiska länder, där en befolkningsökning oftast icke varit ovälkommen, har Sverige i stället fått mottaga en jämn ström av invandrare från olika europeiska stater. Ända sedan år 1900 har emellertid denna senare invandring överstigit utvandringen till samma länder. *Nettoöverskottet* för denna tidrymd uppgick vid 1932 års slut till cirka 21,000 personer.

Hur många utlännningar som för närvarande äro bosatta i Sverige torde vara omöjligt att fastställa. Resultaten från 1930 års folkräkning väntas bli färdiga först omkring 1935 eller 1936, och tillsvidare finnas därför endast resultaten från 1920 års räkning, vilka nu äro 14 år gamla; ett för-

hållande som måste betecknas som en allvarlig brist. Sista siffran var över 20,000.

Vid en undersökning av invandringen från olika europeiska stater under 5-årsperioden 1928—1932 erhållas följande siffror:

Till. resp. från	Utvandring	Invandring	Överskott (+) resp. underskott (—)
Finland	999	1,840	+ 841
Norge	1,939	3,775	+ 1,836
Danmark	2,678	2,493	— 185
Storbritannien	382	504	+ 122
Tyskland	1,275	2,570	+ 1,295
Österrike	106	315	+ 109
Frankrike	551	483	+ 132
Italien	133	226	+ 93
Ryssland ¹	157	c:a 235	+ c:a 80
Övriga	648	983	+ 335
			Summa + 4,658

Uppställningen visar, att endast i fråga om Danmark utvandringen från Sverige varit större än invandringen hit. I övrigt visar t. ex. Norge ett överskott på 1,836, Tyskland ett på 1,295 och Finland ett på 841 personer.

Sverige torde vara ett av de få land, som ännu tillåta, att en sådan stegring sker i deras inneväntatal genom invandring av utlänningar.

Då Sverige dessutom under endast de tre åren 1930 t. o. m. 1932 fått mottaga en omfattande återströmning av svensk-amerikanare på tillsammans 14,399 personer, så att *sammanlagda överskottet* till Sverige inflyttade personer endast under dessa tre år uppgått till 17,245 personer, torde det stå klart, att förhållandena arta sig mycket allvarligt. Enbart återinvandringen av svensk-amerikanare, mot vilken man rimligen icke kan ha något att invända, har ökat belastningen på arbetsmarknaden så mycket, att, om denna dessutom kompletteras med en, enligt vad senare skall visas, tämligen ohejdad utlänningsinvandring, svårigheterna att skänka sysselsättning åt landets egen befolkning under nu rådande förhållanden på arbetsmarknaden ovillkorligen kännbart stegras.

Enligt 1927 års lag om utlännings rätt att här i riket vistas stadgas vidare, att icke svenskfödd utlänning får uppehålla sig här i riket på pass tre månader, eller vid visering under dennas giltighetstid.

Vill vederbörande kvarstanna längre, skall han ingå till socialstyrelsen med begäran om *uppehållstillstånd*, som skall meddelas till viss tid.

I kapitel 3 stadgas ytterligare, att utlänning icke äger utan *särskilt* tillstånd (*arbetstillstånd*) här i riket antaga eller innehava ställning i annans tjänst, med mindre för honom gäller visering, som innefattar tillstånd härtill.

¹ Svenskbyborna ej medräknade.

Straffet för överträdelse av stadgandena om arbetstillstånd är böter mellan 10 och 500 kronor, vilket även drabbar arbetsgivare, som i sin tjänst anställer utlänning utan arbetstillstånd.

Beträffande de olika kategorierna av tillståndsinnehavare torde som regel gälla, att utlänning, som får *uppehållstillstånd*, redan har vistats i landet minst 3 månader, och att den som erhåller förlängt sådant, antagligen redan vistats här minst 6 till 9 månader. Erhåller vederbörande *arbets- och uppehållstillstånd*, så torde han även ha varit i landet minst 3 månader, och om detta *förlänges*, har han sannolikt varit i landet mellan 6 och 9 månader. Dessa tillstånd meddelas även för längre tid än 3—6 månader, dock mera sällan. De däremot, som inneha rena *arbetstillstånd*, kunna ha vistats mycket kort tid i landet, alla resande konstnärer m. m. måste exempelvis ha sådana.

Den statistik, som här nedan kommer att återgivas, har en olägenhet, i det den anger antalet behandlade ärenden, icke antalet personer. Man torde dock kunna utgå från att beträffande arbetstillstånden samt uppehålls- och arbetstillstånden antalet första gången beviljade framställningar i stort sett även betecknar antalet personer.

Vad beträffar siffrorna för »vägrade» må kanske erinras, att lagen stadgar förbud för klagan över beslut. Det finnes dock icke något hinder för sökande att omedelbart lägga in ny ansökan och få denna bifallen.

Av socialstyrelsen beviljade och vägrade uppehållstillstånd, arbetstillstånd samt uppehålls- och arbetstillstånd 1928—1933.

	Uppehållstillstånd				Arbets- samt uppehålls- och arbetstillstånd			
	Första gången		Förlängningar		Första gången		Förlängningar	
	Beviljade	Vägrade	Beviljade	Vägrade	Beviljade	Vägrade	Beviljade	Vägrade
1928.....		438	3		3,035	91	2,997	9
1929.....		953	1		3,305	26	3,584	2
1930.....		1,356	1		3,433	36	3,965	9
1931.....	953	6	713	1	3,551	117	4,403	27
1932.....	977	15	1,055	18	2,973	165	b)5,436	88
1933.....	1,045	67	1,210	15	a)2,374	a)146	a)4,334	a)66

a) Statistiken här omfattar endast januari—november 1933.

b) Antalet beviljade förlängningar för 1932 är dessutom onormalt stort, emedan då många löpande tillstånd utgingo på samma gång som 1927 års lag, som var given på 5 år.

Stadgandet om arbetstillstånd gavs på sin tid för att skydda den svenska arbetsmarknaden för utländsk konkurrens i allt för stor omfattning. Själva tillvaron av lagen torde även ha verkat minskande på antalet utlänningar, som sökt sig hit, men av dem, som sökt tillstånd, visar det sig, att endast en mycket liten procent fått avslag. Att tillämpningen var relativt mild

under de åren 1928—1930 rådande gynnsamma ekonomiska förhållandena är lättare att förstå, än att den sedan under den inbrytande krisen och arbetslösheten icke skärpts.

I vilken ringa grad av stränghet möjligheten att vägra arbetstillstånd utnyttjas i Sverige, belyses i nedanstående tabell, avseende förhållandena i Sverige och Norge. Materialet för Sverige utgöres av antalet beviljade och vägrade arbetstillstånd för *samtliga* länder, det norska materialet utgöres av antalet beviljade och vägrade tillstånd, sökta av *endast* svenskar.

		Bifallna	Vägrade
1928	Sverige	6,032	100
	Norge	448	110
1929	Sverige	6,889	28
	Norge	399	74
1930	Sverige	7,598	45
	Norge	320	76

Denna tabell visar, att såväl proportionerna mellan antalet beviljade och vägrade som det faktiska antalet vägrade är ojämförligt mycket större i Norge än i Sverige.

Det kan även ha sitt intresse att jämföra antalet arbetande utlänningar i olika yrken med antalet arbetsökande svenskar i samma yrken. För detta ändamål lämnas nedanstående sammanställning. I denna ha använts de i socialstyrelsen senast tillgängliga siffrorna, nämligen för 1 mars 1933, vilka jämföras med arbetslöshetskommissionens rapport om hjälpsökande arbetslösa den 28 februari samma år, alltså exakt samma tidpunkt.

Även om man icke kan hänföra cirkusartister och vissa musici, såsom t. ex. konsertgivare, vilka inneha ett förstagångs arbetstillstånd, till några stadigvarande gäster, måste det å andra sidan konstateras, att antalet beviljade *förlängningar* av rena uppehålls- och arbetstillstånd (vars innehavare sannolikt ha varit här i minst 6 månader) uppgår till betydande summor i vissa fria yrken. Sålunda är antalet förlängda tillstånd för arkitekter och teknare under 1933 31 st., för musici 75, för cirkus-, varieté- och revyartister 234 samt för jockejer och idrottstränare 33. För affärs- och kontorspersonal har det beviljats över 500 förlängningar.

Med dessa siffror för ögonen, och då antalet förlängningar för enbart sistnämnda slag av tillstånd under år 1933 uppgick till 3,927, är det uppenbart, att i fråga om många grenar av den svenska arbetsmarknaden de egna medborgarnas berättigade intressen f. n. icke bevakats i tillräcklig grad.

Särskilt upprörande fall, då utländsk arbetskraft undanträngt svensk, berättas från reklamtecknarhåll, varjämte även särskilt musikernas ställning inkräktats.

I detta sammanhang bör även den märkbara ökningen i antalet utländska

Yrkesfördelningen av utlänningar som vistades i Sverige med arbetstillstånd samt viseringar med arbetstillstånd 1 mars 1933, jämfört med yrkesfördelningen av antalet hjälpsökande arbetslösa hos A. K. den 28 februari 1933.

Y r k e	M ä n		K v i n n o r	
	Sysselsatta utlänningar	Arbets-sökande svenskar	Sysselsatta utlänningar	Arbets-sökande svenskar
Jordbruk och skogshushållning	196	20,000	62	936
Jord-, sten- och glasindustri	89	7,133	3	11
Metall- och maskinindustri	290	14,126	8	230
Trävaruindustri	60	9,753	—	6
Byggnadsverksamhet	66	18,962	—	—
Läder-, hår- och gummiindustri	103	794	9	146
Textilindustri	146	765	78	289
Beklädnadsindustri	75	1,491	98	705
Närings- och nyttningsmedelsindustri ...	64	1,772	20	305
Kemisk-teknisk och belysningsindustri...	23	556	3	61
Trämasse- och pappersindustri	34	1,253	6	219
Grafisk industri	34	470	2	21
Hotell- och restaurangpersonal	97	763	197	1,780
Affärs- och kontorspersonal	597	1,320	240	294
Transportarbetare	121	7,674	—	279
Allmän och litterär verksamhet.....	?	339	?	344
Husligt arbete (husor, barnjungfrur).....	—	—	1,092	9,424
Annat arbete	?	36,986	?	765
Ingenjörer	195	—	—	—
Verkmästare, föreståndarinnor	303	—	27	—
Arkitekter, tecknare	43	—	—	—
Fotografer	14	—	—	—
Frisörer.....	27	—	31	—
Lärare och annan litterär verksamhet (inberäknat operasångare).....	99	—	77	—
Musici	113	—	19	—
Cirkusartister, varieté m. m.	128	—	—	—
Sjuksköterskor.....	—	—	27	—
Övriga	69	—	33	—

Hela antalet sysselsatta utlänningar Män 2,954, Kvinnor 2,379 = 5,333

studerande vid universitet och högskolor påtalas. Det kan icke anses önskvärt, att på samma gång som ett akademiskt proletariat hotar, det beredes utlänningar möjlighet att studera och eventuellt avlägga examina vid svenska universitet, eftersom detta är möjligt sedan de, efter fullbordad studietid ofta kunna söka svenskt medborgarskap.

Överallt ute i världen ha inskränkningarna i utlänningarnas rätt att taga arbete under den senaste tiden till det yttersta skärpts, i Sverige har endast en obetydlig skärpning kunnat förmärkas.

En viss skärpning vid prövningen av ansökningarna lär visserligen ha inträtt under 1933. Ökningen av antalet »vägrade» under den sista tiden kan även delvis bero på en märkbar kvalitetsförsämring hos de sökande. Det bör emellertid ihågkommas, att under åren 1929—1931 tillstånd lämnades synnerligen frikostigt och att personer, som vid en strängare prövning skulle ha avvisats, då släpptes in och sedan några år befinna sig här i landet. Praxis hos socialstyrelsen lär vara, att beträffande sådana personer, som ha befunnit sig här en längre tid, det icke utan att något särskilt ofördelaktigt blir känt om vederbörande förvägras honom förlängning av uppehålls- och arbetstillstånd. Att detta tillvägagångssätt under nu rådande förhållanden på arbetsmarknaden icke längre ur den egna befolkningens synpunkt kan anses fullt lämpligt, är påtagligt.

Då det dessutom visat sig, att särskilt vissa länder försett Sverige med övöantat stora kontingenter av anställda, har det synts vara av intresse att närmare klarlägga fördelningen av antalet utlänningar med arbetstillstånd på olika land, sådant det gestaltade sig 1 januari 1934. Det visar sig för övrigt vid denna sammanräkning, att antalet utlänningar, som vid denna tidpunkt innehade arbetstillstånd, var 300 personer *högre* än den 1 mars 1933.

Fördelningen på nationer av utlänningar, vilka 1 januari 1934 uppehöll sig här i landet med arbetstillstånd.

Finland	1,409	Estland	202
Norge	460	Lettland.....	28
Danmark	548	Polen	120
Storbritannien	151	Schweiz.....	60
Tyskland	1,594	Tjeckoslovakien	99
Österrike	169	Ungern	2
Frankrike	48	Statslösa	100
Italien	92	Övriga	c:a 110
Ryssland	301		

Många av de utlänningar, det här gäller, torde på grund av den politiska utvecklingen i respektive hemland eller svårigheten att där finna sin utkomst hava sökt sig hit till Sverige. Det måste därför antagas, att dessa personer uppehålla sig här i Sverige i den uppenbara avsikten att med tiden förvärva svenskt medborgarskap. *Detta är en utveckling, som framför allt under nuvarande förhållanden med alla medel bör förhindras.*

Tendensen hos vissa länders befolkning att alltjämt i stor omfattning söka sig hit torde böra avvärjas genom åtgärder i avsikt att åstadkomma mera överensstämmelse i emigration och immigration mellan Sverige och dessa länder.

Ovan anförda siffror visa, att Sverige hittills bedrivit en invandrings-

politik, som medför en kännbar minskning av det egna folkets möjligheter till försörjning. Även om hänsyn toges till behovet av nödvändig och för produktionen nyttig utländsk arbetskraft särskilt inom vissa grenar däray, måste det dock sägas, att utvecklingen hittills varit olycklig för landets egen befolkning och att en betydande åtstramning i tillståndslämnandet därför måste utan dröjsmål komma till stånd.

Bestämmelser böra genomföras, så att alla avskedanden av svensk arbetskraft till förmån för utländsk undvikas.

Då det har visat sig, att de flesta länder redan i praktiken genomfört mycket stränga bestämmelser i fråga om immigranter, kan det icke av dessa anses opåkallat, att Sverige i samma omfattning tillvaratager sina undersåtars intressen.

Eftersom det finnes anledning att misstänka, att ett betydande antal utlänningar dels på endast uppehållstillstånd i viss omfattning taga arbetsanställning, dels ock genom att på annat sätt kringgå gällande bestämmelser utan vederbörligt tillstånd konkurrera på arbetsmarknaden, torde motåtgärder böra vidtagas även på denna punkt. Det lär i upprepade fall ha hänt, att då myndigheterna påtalat fall, då arbete tydligen utförts mot diverse förmåner, man förnekat att (avlönad) arbetsanställning förelåge, varefter den nödvändiga bevisningen varit mycket svår att anskaffa. I lagen borde därför införas ett stadgande, att utlänning icke må utan arbetstillstånd åtaga sig att utföra arbete av sådan art, att dess utförande vanligen överlåtes åt betalad arbetskraft.

En kraftig skärpning av gällande straffsatser torde böra vidtagas. Det kan f. ö. ifrågasättas, om icke här såväl som i flera utländska länder vid överträdelse av här ifrågavarande bestämmelser vederbörande böra föreläggas att inom 48 timmar lämna landet.

Enligt kungl. förordning av den 23 oktober 1908 angående bevillningsavgifter för särskilda förmåner och rättigheter med däri sedermera vidtagna ändringar skall utlänning, då han reser omkring i vårt land och för egen eller — såsom utskickad — för annans räkning till inledande av handel med eller utan varuprov, bjuder ut eller slutar handel om utländska varor att framdeles från utlandet levereras, vid ankomsten till riket till närmaste kronouppbördsman i stad avlämna skriftlig uppgift, huru länge han ämnar här kvarstanna, samt därvid för rättigheten att idka handel förskottsvis erlægga viss avgift.

För att uppträda som handelsresande fordras icke arbetstillstånd, såvida icke vederbörande arbetar för svensk firma.

Följande redogörelse för förhållandena är huvudsakligen baserad på en framställning vid årsskiftet från olika sammanslutningar av handelsagenter och handelsresande i Sverige till generaltullstyrelsen.

Inom affärsvärlden har man sedan lång tid tillbaka kunnat konstatera, att kontrollen över att berörda avgifter erläggas av utlänningar, som här bedriva försäljning, i hög grad eftersättes och lämnar mycket övrigt att

önska, men framför allt har man funnit, att det ej finns någon som helst kommunikation vare sig mellan kronouppbördsmännen inbördes eller mellan dessa och socialstyrelsen. Som bekant skall utlänning, som besöker Sverige i egenskap av resande, efter att hava vistats i vårt land mer än 3 månader, hos socialstyrelsen begära uppehållstillstånd, därest han vill kvarstanna i landet. Dyligt tillstånd begäres dock ej i allmänhet — i stället löser den utländske handelsresanden nytt s. k. handelspass å annan ort än där han förut löste sådant, och detta möter ej någon svårighet, då, som här framhållits, vederbörande kronouppbördsmän ej kommunicera med socialstyrelsen eller annan central myndighet, som tillser, att vederbörande är berättigad att erhålla nytt handelspass.

Det torde vara allmänt känt, att utlänningar på grund av nämnda brist i samarbetet mellan vederbörande myndigheter jämte otillfredsställande kontroll från polismyndigheternas sida kunna uppehålla sig i vårt land i årtal eller under alla förhållanden betydligt längre tid än nu gällande bestämmelser avse.

Under år 1933 har det kunnat konstateras, att utlänningar i affärssyfte snart sagt översvämma vårt land, i all synnerhet Stockholm och södra Sverige, vilket givetvis sker till förfång för vårt eget lands agenter och handelsresande och ej mindre berör en del av våra svenska affärsföretag.

Även om ett fåtal affärgrenar skulle behöva specialutbildade utländska representanter, torde däremot en absolut onödig invasion av utländsk arbetskraft inom detta yrke icke böra godtagas. Huru stor omfattning denna verksamhet verkligen har tagit, är omöjligt att fastställa, enär det f. n. icke finnes någon statlig kontroll över denna kategori främlingar.

I näringsfrihetsförordningen stadgas absolut förbud för utlänning att idka gårdfarihandel. En till sin art mycket liknande försäljningsverksamhet florerar dock på stora delar av södra Sveriges landsbygd. Vederbörande utlänning reser nämligen som agent och vänder sig till privatpersoner i gårdarna. Varorna försändas sedan från ett lager — endast om de medföras, föreligger gårdfarihandel — men framkomma ofta samma dag som beställningen gjordes, varför skillnaden icke blir stor. För att förhindra denna verksamhet torde det böra tagas under övertvägande, om icke även i vårt land borde införas ett stadgande, som redan finnes i de flesta andra länder, nämligen att utlänning icke äger som agent e. dyl. sluta affärer med andra än affärsmän och företag.

Ett allvarligt fel hos institutionen med handelspass är, att vederbörande innehavare aldrig underkastas någon prövning, vare sig beträffande sina personliga kvalifikationer eller behovet av utländsk arbetskraft inom denna gren. Handelspasset är endast ett kvitto på fullgjord skattebetalning. En prövning ur rent saklig synpunkt kunde i många fall icke anses oberättigad. I övrigt bör även här genomföras straff i form av föreläggande att lämna landet inom 48 timmar.

Med stöd av vad som anförts hemställes,

att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa *dels* om skärpt tillämpning av vissa av bestämmelserna om utlännings rätt att här i riket vistas och innehava arbete ävensom om ökad kontroll över här arbetande utländska handelsresande, *dels ock* att, i den mån ny eller utvidgad lagstiftning visar sig erforderlig för tillgodoseende av här avsett syfte, Kungl. Maj:t måtte, såvitt möjligt redan för årets riksdag, framlägga förslag i ärendet.

Stockholm den 20 januari 1934.

Axel Sundberg.

G. A. Björkman.

Gustaf Velandér.

Fritiof Gustafson.
